

EKONOMSKA POLITIKA

Ekonomska politika

- **Ekonomska politika** predstavlja raznovrsnu aktivnost države usmjerenu na kreiranje društvenog ambijenta za optimalan privredni razvoj
- Zašto uopšte postoji?
- Nesavršenosti tržišta – monopoli, eksterni efekti, javna dobra i javna potrošnja.
- Sistemska i procesna (tekuća) politika

Ekonomska politika

- Tri ključne komponente ekonomske politike su:
ciljevi, sredstva i nosioci ekonomske politike.
- Ciljevi ekonomske politike (kratkoročni i dugoročni, konfliktni i komplementarni)
- **Instrumentima** ekonomkse politike država ostvaruje postavljene ciljeve (instrumenti fiskalne, monetarne, spoljno-trgovinske politike...), dok **mjera** ekonomske politike znači upotrebu određenog instrumenta.
- Problem vremenskog jaza

3

Ciljevi i instrumenti

- **PUNA ZAPOSLENOST – krajnji cilj**
- Rast investicija
- Rast potrošnje – **posredni ciljevi**
- Rast izvoza
- **Javna potrošnja, porez, javni dug, eskontna stopa, stopa obaveznih rezervi i dr. (instrumenti)**

4

Ekonomska politika

- Ekonomske politike:
 - ✓ fiskalna politika
 - ✓ monetarno – kreditna politika
 - ✓ spoljnotrgovinska politika
 - ✓ politika cijena i dohodaka
 - ✓ ostale politike (strukturna politika, stabilizaciona politika...)
- Zajednički moto svih navedenih politika je jačanje konkurentnosti i optimalna alokacija privrednih resursa

5

Fiskalna politika

Fiskalna politika

predstavlja skup državnih aktivnosti usmjerenih na primjenu *javnih prihoda* i *javnih rashoda* sa ciljem postizanja zadovoljavajuće stope privrednog rasta i stabilnosti cijena.

6

Fiskalna politika

- Državni budžet predstavlja (godišnji) plan javnih prihoda i javnih rashoda
- Fiskalnu politiku u Crnoj Gori kreira Ministarstvo finansija
- Instrumenti fiskalne politike su:
 - ❖ **javni prihodi** (porezi, doprinosi, carine, takse...),
 - ❖ **javni rashodi** (na državnu upravu, sudstvo, školstvo, zdravstvo...),
 - ❖ **javni dug** (unutrašnji i spoljašnji) i
 - ❖ **emisija novca u f-ji fiskalne politike.**

7

Fiskalna politika

Budžetski suficit/deficit (u % od BDP-a)

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
-1,96	2,94	6,65	-0,39	-5,74	-4,87	-3,25

Ukupan javni dug (30.09.2014.)	1.971,21 mil. € 58,09% BDP-a
Unutrašnji dug	394.93 11,64% BDP-a
Spoljni dug	1.576.28 46,45% BDP-a

Fiskalna politika

- Automatski stabilizatori i diskreciona fiskalna politika
- **Automatski stabilizatori** smanjuju fluktuacije društvenog proizvoda koje nastaju zbog promjena u tražnji (porez na dohodak, naknade u slučaju nezaposlenosti i dr.)
- **Diskrecione mjere** donosi vlada čim procijeni da je određena intervencija u privredi neophodna (javni radovi, promjena poreskih stopa, programi javnog zapošljavanja)

9

Fiskalna politika

10

Monetarna politika

Monetarna politika je komponenta ekonomske politike koja je usmjerena na regulisanje količine novca u opticaju u nacionalnoj ekonomiji.

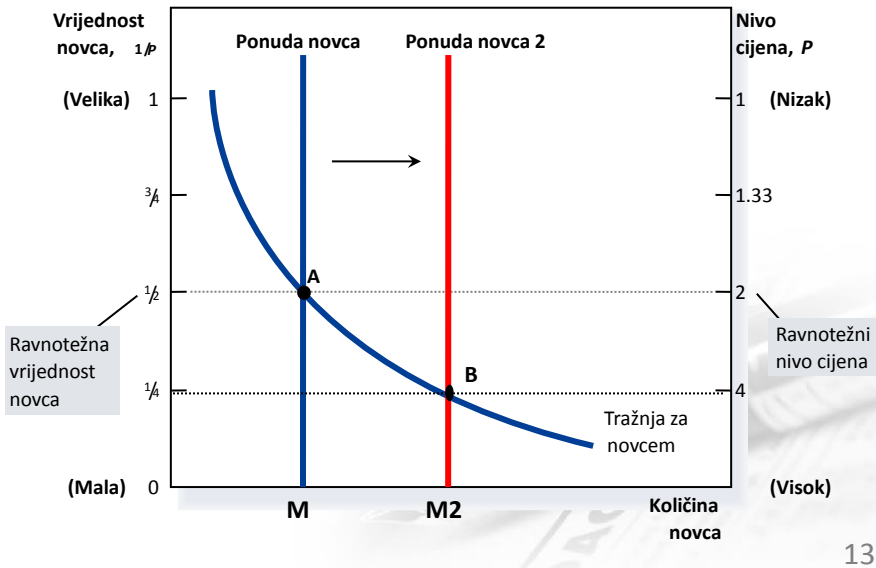
11

Monetarna politika

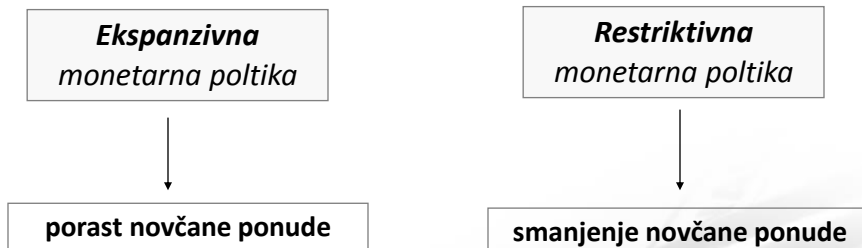
- Ponuda novca i tražnja za novcem
- Centralna banka, kao kreator monetarne politike, utiče na ponudu novca.
- Instrumenti monetarne politike:
 - **primarna emisija** (štampanje novca)
 - **stopa obaveznih rezervi** (propisuje CB)
 - **eskontna stopa** (stopa pozajmljivanja CB)
 - **operacije na otvorenom tržištu** (kupovina i prodaja HOV od strane CB)

12

Ponuda novca i tražnja za novcem

Monetarna politika

Spoljnotrgovinska politika

Spoljnotrgovinska politika predstavlja skup instrumenata i mjera kojima se ostvaruju ciljevi spoljne trgovine i privredne saradnje sa svijetom.

15

Spojnotrgovinska politika

- **LIBERALIZAM I PROTEKCIONIZAM**
- LIBERALIZAM je nastao nakon perioda rigorozne merkantilističke politike (Smit, Rikardo, Mil) i podrazumijeva otvorenost nacionalne privrede prema spoljnoj trgovini i stranoj robi.
- Ideje liberalizma podrazumijevaju slobodan pristup tržištu i ukidanje najvećeg broja uvoznih barijera. (Pogoduje razvijenim zemljama)

16

Spojnotrgovinska politika

- PROTEKCIONIZAM podrazumijeva zaštitu nacionalne privrede, pogotovo u periodu razvoja mlade domaće industrije.
- Brojne protekcionističke mjere su:
 - Carine
 - Uvozne takse
 - Kvote
 - Kontigenti
 - Uvozne dozvole
 - Uvozne procedure
 - Damping

17

Spojnotrgovinska politika

Platnobilansni deficit CG (% od BDP-a)

2006	2007	2008	2009	2010	2011
-24,7	-24,0	-40,0	-30,1	-25,1	-20

Platni bilans je pregled svih ekonomskih transakcija zemlje sa inostranstvom.

- **Nominalni devizni kurs** predstavlja odnos inostranog novca po jedinici domaće valute. (npr. 1,13\$ za 1€ za EU)
- **Realni devizni kurs** predstavlja znak skupoće domaćih roba u odnosu na strane robe.

$$\delta = \frac{S \times P}{P^*}$$

Literatura

- Dimitrijević, B., Fabris, N., *Teorija i analiza ekonomske politike*, Ekonomski fakultet, Beograd, 2004.
- Babić, M., *Makroekonomija*, Mate, Zagreb, 2007.
- Blanšar, O., *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet, Beograd, 2012.

19

EKONOMSKE FUNKCIJE DRŽAVE

20

Različiti pogledi na ulogu države u ekonomiji

- 18. vijek - *Merkantilisti* (intervencionizam, uvoz i izvoz)
- *Adam Smit* - ograničena uloga države, privatni i opšti interes
- 19. vijek - *laissez-faire politika*
- *Karl Marks*
- *Kejnz* i Velika depresija

21

Ekonomske funkcije države

- „Mješovita” *privreda* dominira svijetom (ekonomsku aktivnost usmjeravaju različiti koordinacioni i alokativni mehanizmi)
- Razlika između države i ostalih ekonomskih učesnika:
 - ✓ privatni izbor *vs* javni izbor
 - ✓ lična odgovornost *vs* odgovornost prema biračkom tijelu
 - ✓ pravo prisile

22

Osnovne funkcije države

- Osnovne funkcije države su:
 - ❖ obezbjeđuje pravni sistem
 - ❖ vrši alokacionu funkciju
 - ❖ vrši regulacionu funkciju
 - ❖ vrši stabilizacionu funkciju
 - ❖ vrši redistributivnu i razvojnu funkciju
- Pogrešne procjene države
- Pozitivna i normativna analiza

23

Slabosti i nedostaci

- Osnovne *slabosti i nedostaci* u obavljanju ekonomskih funkcija države:
 - Ograničene informacije
 - Ograničena mogućnost kontrole nad privatnim sektorom
 - Ograničena kontrola nad birokratijom
 - Ograničenja vezana za politički proces odlučivanja

24

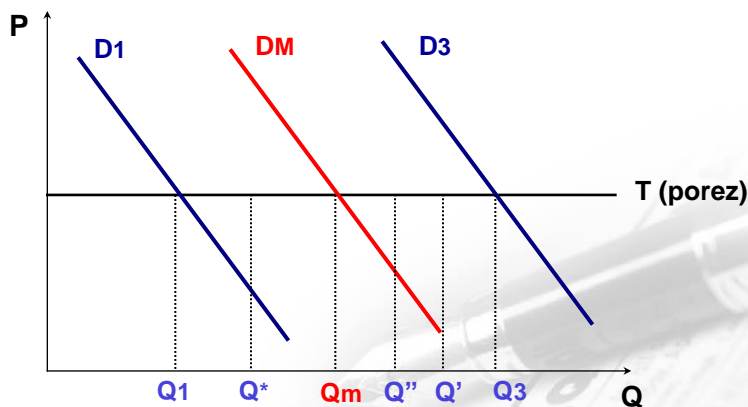
“Tražnja” za javnim sektorom

- Učesnici u političkom životu:
 - *glasaci*
 - *političari*
 - *birokratija (činovnici)*
- Teorija javnog izbora (*Public choice theory - James Buchanan*)
- Specifičnosti - odluke u paketu, izbori na četiri godine, posljedice donešenih odluka.

25

Većinsko odlučivanje i medijalni glasač

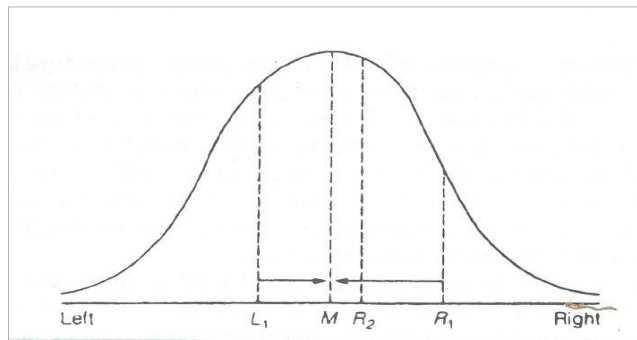
Medijalni glasač je glasač čija se tražnja nalazi u sredini svih ostalih glasača i njihovih pojedinačnih preferencija

26

Reprezentativna demokratija

- Teorema o medijalnom glasaču važi i u slučaju reprezentativne demokratije
- Približavanje partija "lijeve" i "desne" orijentacije centru (konvergencija)

27

Problemi većinskog odlučivanja

- Problem *racionalnog ignorisanja* (značaj jednog glasa, povećanje izlaznosti kod različitih programa ili tijesnih izbora)
- *Interesne grupe* (pressure groups) - dobijaju na značaju upravo zbog racionalnog ignorisanja (problem rent-seekinga, farmeri u SAD)
- *Efekat kratkovidosti* prilikom izbora

28

Problemi većinskog odlučivanja

- Teorija o konjunktornom političkom ciklusu

